

BERNHARD FRIEDMANN (Hrsg.): *Der Europäische Rechnungshof und die Wirtschafts- und Finanzhilfen der EU für Mittel- und Osteuropa*. Bundesanzeiger, Köln 1994, 228 ss.

Powołany w 1975 r. i mający swą siedzibę w Luksemburgu Trybunał Rewidentów Księgowych był do 1 listopada 1993 r. (data wejścia w życie Traktatu o Unii Europejskiej) jedynie instytucją wspólnot, tj. swego rodzaju organem pomocniczym. Natomiast jego rola zawsze była istotna; wspierał on zwłaszcza Parlament Europejski przy kontroli realizacji budżetu przez Komisję. Obecnie pozycja Trybunału została wzmocniona, stał się on organem wspólnot. Stwierdza to wyraźnie art. 4 ust. 1 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej. Dzięki temu Trybunał Rewidentów Księgowych otrzymał np. prawo zaskarżania działań Komisji lub Rady przed Trybunałem Europejskim. Omawiana książka z jednej strony obszernie przedstawia zadania oraz tryb pracy Trybunału w nowej sytuacji, z drugiej zawiera analizę strategii pomocy gospodarczej i finansowej Unii, skierowanej do krajów Europy Środkowej i Wschodniej, a także kontroli tej pomocy. Ważna funkcja w tym względzie przypada Trybunałowi, w ramach nowocześnie rozumianej kontroli finansowej *ex post* sprawdza on nie tylko, czy środki Unii zostały wykorzystane zgodnie z przepisami, lecz także czy wykorzystano je efektywnie. Unia określa bowiem konkretny cel tej pomocy: wzmocnienie demokracji parlamentarnych w byłych państwach dyktatury komunistycznej oraz wsparcie procesów przechodzenia od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki wolnorynkowej.

Dr Bernhard Friedman był przez wiele lat przewodniczącym komisji kontroli finansowej w *Bundestagu*. Obecnie jest on jednym z 15 członków Trybunału Rewidentów Księgowych, kontrola pomocy Unii dla krajów naszej części kontynentu leży właśnie w jego kompetencji. Zorganizował on – wspólnie z profesorami wydziału ekonomii Uniwersytetu Alberta Ludwiga we Fryburgu – seminaria, których przedmiotem była analiza tej tematyki. Omawiana książka jest wynikiem owej serii seminariów.

Andrzej Graś

HELMUT LECHLER: *Das Subsidiaritätsprinzip. Strukturprinzip einer europäischen Union*. Duncker & Humblot, Berlin 1993, 159 ss.

Na każde sto propozycji wspólnotowych aktów prawnych wychodzących od Komisji zdecydowana większość jest inicjowana przez państwa członkowskie, a jedynie osiem z nich pochodzi od samej Komisji. Mimo tego w krytyce zawartego w Maastricht Traktatu o Unii Europejskiej politycy podnosili istotną bądź nieistotną – ich zdaniem – rolę ulokowanej w art. 3b ust. 2 Traktatu o Wspólnocie Europejskiej zasady subsydiarności w hamowaniu centralistycznych zapędów Komisji. Zasada ta stała się dziś wygodnym, bo mało precyzyjnym hasłem w każdej dyskusji dotyczącej Unii Europejskiej. Bodźcem do ustalenia rzeczywistej, wspólnotowoprawnej treści tej zasady winno być wg autora omawianej, skromnej objętościowo, monografii przede wszystkim pisane prawo wspólnot europejskich. Jego interpretacja opiera się na podstawie tradycji i wyobrażeń narodowych. Już choćby z tego powodu należy uwzględnić występujące w państwach członkowskich poglądy w sprawie zasady subsydiarności. Również w państwach, w których nie występują

struktury działające na zasadzie subsydiarności dyskusja wspólnotowopravna może przyczynić się do rozważań, na ile własny porządek prawny zna już takie zasady i na ile możliwe jest w przyszłości ich szersze zastosowanie nawet jako zasadniczych reguł porządkujących system państwowy i społeczny. Autor podkreśla, że dochodzące z wielu stron wezwania do *subsidiarnie* zorganizowanej Europy stanowią w istocie odpowiedź na gabinetową politykę rządów i parlamentów państw członkowskich, która nie jest już akceptowana przez społeczeństwa. Wielkie nadzieje wywołuje zwłaszcza hasło „Europy regionów”, przy czym pojęcie regionu występuje co najmniej w trzech znaczeniach.

Prof. Helmut Lecheler jest wykładowcą prawa wspólnot europejskich i prawa administracyjnego na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie.

Andrzej Graś